

Πέτρος Παπακωνσταντίνου

Το δεύτερο πλήγμα εναντίον του νεοφιλελευθερισμού

Πολιτικό σεισμό στη Γερμανία, με αντίκτυπο σε ολόκληρη την Ευρώπη, σηματοδότησαν οι βουλευτικές εκλογές της 18ης Σεπτεμβρίου. Και τα δύο βασικά κόμματα εξουσίας, Σοσιαλδημοκράτες και Χριστιανοδημοκράτες, είδαν τα ποσοστά τους να πέφτουν κοντά στα χαμηλότερα όρια της μεταπολεμικής περιόδου. Αναμενόμενο για τους σοσιαλδημοκράτες, που πλήρωσαν το τίμημα της δεξιόστροφης οικονομικής πολιτικής τους, με αποκορύφωμα την περιφέρη «Ατζέντα 2010», η εξέλιξη αυτή υπήρξε αποκαρδιωτική για την Κεντροδεξιά της Άγγελα Μέρκελ. Η τελευταία είδε μια διαφορά της τάξης των 20 ποσοστιαίων μονάδων (που της έδιναν οι δημοσκοπήσεις δύο μήνες πριν τις εκλογές) να συρρικνώνεται στο λιλιπούτειο 0.9%. Πραγματικό «κατόρθωμα» για μια αντιπολίτευση που έχει απέναντί της μια διασπασμένη σοσιαλδημοκρατία, σε μια χώρα όπου η ανεργία άγγιξε τα επίπεδα της θνήσκουσας Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, λίγο πριν την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία. Συνολικά, το εκλογικό αποτέλεσμα αποτύπωσε την κρίση ενός παραδοσιακά σταθερότατου, δικομματικού συστήματος – πάνω απ' όλα, κρίση πολιτικής εκπροσώπησης της εργατικής τάξης.

Όπως ο Σρέντερ, έτσι και η Μέρκελ τιμαρνήθηκε από τους ψηφοφόρους για τις νεοφιλελεύθερες θέσεις της, που τρώμαξαν ακόμη και μεγάλο μέρος των μεσαίων στρωμάτων – με πιο τυπικό δείγμα γραφής τον «κεφαλικό φόρο» της τάξης του 25%, που εισηγήθηκε ο βασικός οικονομικός της σύμβου-

λος. Αν ο Σρέντερ πρόβαλε ως ο «Γερμανός Τόνι Μπλερ» (οι δύο άνδρες είχαν συνομολογήσει, τον Ιούνιο του 1999, το διαβόητο μανιφέστο του «Τρίτου Δρόμου-Νέου Κέντρου»), η Μέρκελ εμφανίστηκε ως η «Γερμανίδα Θάτσερ». Σε αυτό το φόντο, το βασικό μήνυμα των γερμανικών εκλογών ήταν ότι το αγγλοσαξονικό, νεοφιλελεύθερο μοντέλο, είτε στην κεντροδεξιά είτε στην κεντροαριστερή εκδοχή του, δεν είναι «εξαγώνιμο» στην απέναντι πλευρά της Μάγχης. Ο αναλυτής του βρετανικού *Γκάρντιαν* Τζόνθαν Στιλ εξέφραζε τη γνώμη της συντριπτικής πλειοψηφίας των Ευρωπαίων όταν έγραφε ότι «πάνω απ' όλα, ήταν μια ψήφος εναντίον του νεοφιλελευθερισμού». Από την πλευρά τους, η καθ' όλα συντηρητική *Φαϊνάνσιαλ Τάιμς*, δημοσιογραφικός εκπρόσωπος του «Σίτι» του Λονδίνου, σημείωνε ότι το αποτέλεσμα των γερμανικών εκλογών «έριξε στην απελυσία τους υποστηρικτές της οικονομικής μεταρρύθμισης (διάβαζε: αντιμεταρρύθμισης) της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Ο μεγάλος νικητής των εκλογών ήταν, βέβαια, το νέο «Αριστερό Κόμμα» των Λαφοντέν-Γκίζι, που κατέκτησε, στην πρώτη του κάθοδο στις εκλογές, το εντυπωσιακό 8.7% των ψήφων. Για πρώτη φορά από τη δεκαετία του '30 ένα κόμμα εργατικής αναφοράς, στα αριστερά της σοσιαλδημοκρατίας, ξεφεύγει από το πολιτικό περιθώριο και αναδεικνύεται σε μαζική πολιτική δύναμη. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ποιοτική διάσταση αυτής της επιτυχίας, βάσει της κοινωνικής ανθρωπογεωγραφίας των αποτελε-

σμάτων: Το «Αριστερό Κόμμα» απέσπασε το 11% της βιομηχανικής εργατικής τάξης και το 25% των ανέργων. Στην Ανατολική Γερμανία, που πλήττεται δυσανάλογα από την ανεργία και την κρίση, κέρδισε (κατά βάσιν, χάρη στο PDS του Γκίζι, που αποτελεί μετάλλαξη του κομμουνιστικού κόμματος της εποχής του Ψυχρού Πολέμου) το 25% των ψήφων. Αλλά και στη Δυτική Γερμανία κατάφερε, ξεπερνώντας κάθε πρόβλεψη, να υπερβεί το 5% στις περισσότερες εκλογικές περιφέρειες, κυρίως χάρη στην «Πρωτοβουλία» στελεχών του σοσιαλδημοκρατικού SPD και των συνδικάτων υπό τον Όσκαρ Λαφοντέν που αποσκήρτησαν από το εκφυλισμένο κόμμα του Σρέντερ.

Δυστυχώς στην Ελλάδα το φαινόμενο του γερμανικού Αριστερού Κόμματος, αντί να τροφοδοτήσει έναν σοβαρό διάλογο στον ευρύτερο προοδευτικό χώρο, χειραγωγήθηκε ειθύς εξαρχής από μικοπικές κομματικές σκοπιμότητες. Άλλη μια φορά, τα κυρίαρχα ρεύματα στους κόλπους της Αριστεράς, αφήνουν χώρο μόνο για Αγγέλους και Δαίμονες, όχι για πραγματικούς ανθρώπους, πραγματικά κινήματα και ρεύματα, με τις αντιφάσεις και τη ρευστότητά τους. Στον έναν πόλο, ορισμένοι «νεοαριστεροί» πολιτικοί βιάστηκαν να εξωραϊσουν το κόμμα των Λαφοντέν-Γκίζι ως το επιτέλους ανακαλυφθέν πολιτικό πρότυπο που μας έλειπε, το μοντέλο μιας «νέας ΕΔΑ» του 21ου αιώνα, κάτι σαν θαυματουργή συνταγή πολιτικής επιτυχίας. Στον απέναντι πόλο, των πιο «παράδοσιακών», κομμουνιστικής αναφοράς κομμάτων και οργανώσεων, το γερμανικό Αριστερό Κόμμα κατακεραυνώθηκε ως ανάξια λόγου, αν όχι και ως η πιο επικίνδυνη, μορφή ρεφορμισμού, φιλοευρωπαϊσμού και πάει λέγοντας (μεταξύ άλλων, και με το ακλόνητο επιχείρημα ότι στις γραμμές του συμμετέχει και ο... «αντεπαναστατικός τροτσκισμός»!).

Στην πραγματικότητα, το νεογέννητο Αριστερό Κόμμα απέχει πολύ από το να έχει αποκρυσταλλώσει ταξική ταυτότητα και στρατηγική πρόταση. Θα μπορούσαμε μάλιστα να υποστηρίξουμε ότι, παρά το εντυπωσιακό του ξεκίνημα, δεν έχει ξεφύγει ακόμη από τον αυξημένο για όλους τους νέους πολιτικούς σχηματισμούς κίνδυνο της βρεφικής θνησιμότητας. Σε μεγάλο βαθμό, το μέλλον του θα κριθεί από τις πολιτικές και στρατηγικές επιλογές που θα κληθεί να υιοθετήσει στο αμέσως προσεχές διάστημα (αν και, τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, η πιθανή προοπτική ενός «Μεγάλου Συνασπισμού» σοσιαλδημοκρατών-χριστιανοδημοκρατών αναμφίβολα θα του προσφέρει λαμπρό πεδίο άσκησης αριστερής αντιπολίτευσης με όρους μαζικών κινήματων).

Αλλά ακόμη και αν η δικέφαλη ηγεσία του Αριστερού Κόμματος αποτύχει, η συγκρότηση και η διαδρομή αυτού του μορφώματος θα έχει σηματοδοτήσει την αναπτυσσόμενη τάση χειραφέτησης ευρύτερων εργατικών μαζών από τα κατεστημένα αστικά κόμματα και τη διευρυνόμενη «ζήτηση» για νέα πολιτικά «προϊόντα» στην αριστερή πλευρά του φάσματος. Το φαινόμενο αυτό είναι ορατό και στην απέναντι πλευρά του Ρήνου, ιδιαίτερα μετά το γαλλικό «όχι» στο δημοψήφισμα του περασμένου Μαΐου για το ευρωσύνταγμα. Ο πρωταγωνιστικός ρόλος της πέραν της σοσιαλδημοκρατίας Αριστεράς, και ιδίως των επιτροπών βάσης (όπου σημαντικό ρόλο έπαιξε και το κίνημα ΑΤΤΑC εναντίον της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης), που οδήγησε τελικά και στην πολιτική διάσπαση του Σοσιαλιστικού Κόμματος, τροφοδοτεί σημαντικές ζυμώσεις ενόψει των προεδρικών εκλογών του 2007. Σε σειρά πρόσφατων συσκέψεων διαμορφώθηκε η ιδέα συγκρότησης ενός ευρύτερου ριζοσπαστικού αριστερού πόλου, με τη συμμε-

τοχή κομμάτων (όπως το Γαλλικό ΚΚ και η νεοτροτσκιστική Κομμουνιστική Επανάστατική Λίγκα), κινημάτων, συνδικαλιστών και ακτιβιστών, ενδεχομένως με επικεφαλής τον γνωστό αριστερό ακτιβιστή των αγροτών Ζοζέ Μποβέ. Ένας τέτοιος πόλος θα μπορούσε να υπερβεί κατά πολύ το ήδη εντυπωσιακό 10% της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς στις εκλογές του 2002.

Ασφαλώς, η συγκρότηση μιας νέας, ριζοσπαστικής Αριστεράς με μαζική κοινωνική επιρροή δεν περνάει μόνο ή κυρίως μέσα από τις εκλογικές αναμετρήσεις, όσο σημαντικές και αν είναι αυτές. Όσο κοινότυπο και αν ακούγεται, οι απόπειρες αυτές θα δοκιμασθούν στα καθοριστικής σημασίας πεδία της ανάπτυξης νικηφόρων εργατικών αγώνων και της συγκρότησης στοιχειωδώς

συνεκτικής στρατηγικής για μια αριστερή, δημοκρατική στροφή στις ταχύτετα μεταβαλλόμενες συνθήκες της εποχής μας. Αν μη τι άλλο, πάντως, οι πρόσφατες εξελίξεις στη Γαλλία και τη Γερμανία δείχνουν ότι η κρίση της σοσιαλδημοκρατίας ως βασικού μηχανισμού πολιτικής «εκπροσώπησης»-ενσωμάτωσης των εργατικών μαζών μπαίνει σε φάση παροξυσμού, που εγκυμονεί το ενδεχόμενο σοβαρών διασπάσεων «από τα αριστερά». Όσοι στο χώρο της Αριστεράς φιλοδοξούν, όχι να πλάσουν κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή τους τον κόσμο της εργασίας, αλλά «να εκφράσουν μέσα από το σημερινό κίνημα το μέλλον του κινήματος» δεν μπορεί να αισθάνονται αδιαφορία ή, πολύ περισσότερο, εχθρότητα απέναντι σε αυτή την εξέλιξη.